

fernando pessoa

kalp düşünbilseydi atmaktan vazgeçerdi

Düşlere ve düşüncelere dair bir deneme

DESTEK YAYINLARI: 1337

FELSEFE: 44

**FERNANDO PESSOA / KALP DÜŞÜNEBİLSEYDİ
ATMAKTAN VAZGEÇERDİ**

Yayına Hazırlayan: Yılmaz Şener

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Yelda Cumalıoğlu
Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşın
Felsefe Serisi Yayın Koordinatörü: Özlem Küskü
Son Okuma: Devrim Yalkut
Kapak Tasarım: İlknur Muştu
Sayfa Düzeni: Cansu Poroy
Sosyal Medya-Grafik: Tuğçe Budak - Mesud Topal

Destek Yayınları: Eylül 2020 (3.000 Adet)

4. Baskı: Kasım 2020

Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN 978-605-311-956-2

© Destek Yayınları
Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul
Tel. (0) 212 252 22 42
Faks: (0) 212 252 22 43
www.destekdukkani.com
info@destekyayinlari.com
facebook.com/DestekYayinevi
twitter.com/destekyayinlari
instagram.com/destekyayinlari

Deniz Ofset – Çetin Koçak
Sertifika No. 48625
Maltepe Mahallesi
Hastane Yolu Sokak No. 1/6
Zeytinburnu / İstanbul

fernando pessoa

kalp düşünbilseydi atmaktan vazgeçerdi

Düslere ve düşüncelere dair bir deneme

Yayıma Hazırlayan: Yılmaz Şener

Pessoa'yı anlatmak...

Fernando Pessoa'yla ilgili bir kitap yazma fikri ortaya çıktığında, aklımda beliren ilk şey kitabı onun dilinden anlatmaktı. Çünkü bu, onun hakkında yazılmış bir kitap için en iyi aktarım biçimi olurdu. Pessoa, yazı hayatında birden fazla kimliğe bürünmüş ve kitaplarında bile bu birden fazla kişiliği devam ettirmiştir. Bir insanın birden fazla olduğunu sadece düşünmüyor, bunu aynı zamanda yaşayarak da gösteriyordu. Yaratığı her diğer kişi için bambaşka bir dil ve kimlik oluşturmuştu. Sığındığı her kişilik, bir diğerinden kaçıştı. Aslında bu dünyayı anlamak için en anlamlı yöntemdi. Kendi gözlerinden bakarak hayatı anlamanın pek de yetmediğini düşünüyor olsa gerek, içine girip hayatı seyretmek için başka gözler yarattı. Ve onların dilinde dünyayı hem gördü hem de yazdı. Bu kitap da ancak bu şekilde yazılabilirdi: Fernando Pessoa'nın dilinden.

Kitaptaki uzun yazılar, Pessoa'nın hayata dair düşüncelerinin bir yorumudur. Pessoa öteki taraftan bizlere seslenseydi neler derdi diyerek bu şekilde yazdım.

Onu anlatmanın en uygun biçiminin bu olduğunu düşündüm. Evet, Pessoa öteki taraftan bizlere sesleniyor. Anlaşılamayan düşüncelerini daha da açmak ve belki de anlatmadığı şeyleri anlatmak için. Pessoa öteki taraftan bizlere sesleniyor, ama hangi kimliğiyle? İşte bunu bilemiyoruz...

Kimim ben?

13 Haziran 1888 tarihinde Lizbon'da doğdum. Bir müzik eleştirmeni olan babam Joaquim de Seabra Pessoa, ben beş yaşındayken öldü.

Bundan iki yıl sonra annem, Maria Madalena Pinheiro Nogueira, bir konsolos olan üvey babamla evlendi. 1896 yılında Güney Afrika Cumhuriyeti'ne yerleştik ve burada İngiliz eğitimi gördüm.

Bu dil sayesinde William Shakespeare ve John Milton'ın yazdıklarıyla ilgilenmeye başladım. İlk şiirlerimi de İngilizce yazdım.

Durban High School'da ilköğrenimimi, Cape Town'da lise düzeyindeki eğitimimi tamamladım. On yedi yaşındayken üniversite öğrenimi için Lizbon'a büyükannemin ve halamın yanına döndüm. Lizbon Üniversitesi'nde derslerin öğrenci eylemleriyle kesildiği bir dönemde, akademik eğitimimi yarıda bırakarak, bir ithalat şirketinde ticari temsilci ve çevirmen olarak işe başladım.

Geçimimi ticari çevirmenlikle kazandım, ayrıca hiç evlenmedim.

Lizbon'da, dönemin yenilikçi dergilerinden olan *Orpheu*'da yazdım ve akımın önde gelen estetik kuramcılarından biri olarak gösterildim.

Hayattayken, üçü İngilizce, biri de Portekizce olmak üzere dört şiir kitabı hariç, neredeyse hiçbir kitabım yayımlanmadı.

John Milton, Percy Bysshe Shelley, John Keats, Edgar Allan Poe, Lord Byron, Walt Whitman, William Shakespeare ve Charles Baudelaire gibi yazar ve şairlerden çok etkilendim.

1934 yılında, Ulusal Propaganda Sekreterliği'nin açtığı yarışmada, Portekizce yazdığım "Mensagem" adlı şiirle ödül aldım. Ancak ölümümünden bir yıl sonra tanınmaya başladım.

Yaşamımın sonuna kadar Lizbon'da kaldım ve hayatımın büyük çoğunluğunda yalnız yaşadım.

30 Kasım 1935 tarihinde öldüm.

Neden yazdım?

Her dönem, kendi iç sancılarını anlatır. Ben de böyle bir dönemde yaşadım ve dünyanın sahip olduğu tüm sancıları beynimin en derin köşelerine kadar yaşadım.

Ne yaptıysam kaçamadım, nasıl kaçabilirdim?

Bu, insanın kendi gölgesinden kaçmasına benzerdi.

İnsan, kafasında taşıdığı düşüncelerden kaçtıkça büyür bu düşünceler ve bir süre bu düşüncelerin ağırlığını kaldıramaz. Ya bunlarla yüzleşir ya da o acıları yaşama pahasına sürekli kaçmaya çalışır.

Kaçamadım daha fazla ve bir tedavi yöntemi olmasa da en azından bir uyuşturma yöntemini benimsemeyi; yani yazdım.

Yazdıkça uyuşturdum düşünceler beynimde, bir süre sonra bundan zevk almaya başladım. Yazmanın verdiği garip haz ve o hazzın yarattığı derin uyuşma hali.

Daha çok yazdım, hatta birkaç farklı isimle yazdım. Bölünmüştüm kendi içimde ve durmadan çoğalıyordum. Zihnim başka zihinlere bölünüyor, düşüncelerim birer hücre gibi kendini çoğaltıyordu.

Garip bir çekime kapılmıştım.

Dünyayla kendi arama bir perde çekmiş ve bu ince tülün arkasından seyretmeye başlamıştım hayatı. Belki de benim gibi yapmalıydı herkes; varlığını bir eylemsizliğe yatırmak ve tümüyle düşüncelere yönelmek. Bu en yüce erdem olmaz mıydı?

Şimdi buradan sesleniyorum, beni kelime kelime inşa eden düşüncelerimin içinden...

*“Yaşamak,
bir başkası
olduktur.”*

Fernando Pessoa anlatıyor...

Ne yaptıysam kendim olmak dışında bir başkasına dönüşmeye engel olamadım. Sanki her günle beraber biraz daha başkasına dönüşüyordum ve bir başkası da bana dönüşüyordu. Nasıl ki dün bugüne, bugün de yarına dönüşüyorsa ben de kendimi her günle beraber bir başkasına dönüşmüş hissediyor ve geride bir önceki dönüşümün cesedini bırakıyordum. “Her insanda tüm insanlığın halleri var” diyen bir üstadı haklı çıkarırcasına, durmadan başka insanların suretlerine bürünüyordum.

Yaşam birine dönüşme ve birinden dönüşmenin alanı mıydı? Bugün ben olan yarın kim olacaktı? Zaten hayat, bu derin ve tekinsiz karmaşanın içinde filizlenmez miydi? Geriye kalan her şey bu kaosun etrafında dönmez miydi? Her şeyin değişip dönüştüğü bir yerde benim aynı kalmam mümkün müydü?

Hissediordum suretine büründüğüm o birini. Paralel bir yaşamın içinde yürür gibi, aynı kalp atışının ritminde yol alıyorduk. Aynı havayı teneffüs edip aynı yalnızlığa adım atıyorduk. Çift kişilik bir varlıkla şekil almış gibiydim; biri bakarken diğeri görüyordu. Biri dokunurken diğeri hissediyordu. Biri ağlarken diğeri gülüyordu. Bu nasıl bir karmaşa ve bu nasıl bir kafa karışıklığı? Ama diğeryandan bunun verdiği hazzı yadsıyamam, bir başka kişinin gözlerinden dünyayı görmenin verdiği hazzı yaşamak, dünyada hangi deneyim bundan daha heyecanlı olabilirdi ki? Sesleri, renkleri, dokunuşları bile farklı olan bir başka kişilikte hayata temas etmek beni her daim hem korkutmuş hem de heyecanlandırmıştır. Sanki birini gizlice gözetlemek gibi, sanki bir delikten birinin odasına bakar gibi; haz ve korkuyla beslenen sıcak bir heyecan gibi.

Daha çok kişiliklere büründüm, birinde bunlar yaşanıyorsa birden fazlasında kim bilir neler yaşanırdı. Ve daha fazlasına bölündüm, ben bölündükçe zihnim de bölündü ve bir süre sonra kendime olan dönüş yolunu kaybedip herkese dönüştüm. Herkes, sadece yarattığım kişilikler değildi. Herkes, dünya demekti. Hayatın kendisi demekti. Ben dünyaya dönüştüm ve dünya da bana. Hayata karıştım ve hayat da bana. Şimdi buradan sizlere seslenmemin nedeni, hâlâ hayatın içinde olmamdır. Birden fazla kişiliğe bölünmenin bir diğeryanı da budur; ölemiyorsun...

*“Hayat tahayyül
edebildiğimiz kadardır.*

*Tüm varlığı küçük
bir tarladan ibaret
olan bir köylü
için o tarla,
bir imparatorluktur.*

*Koca Roma
İmparatorluğu ise
Sezar’ın gözünde
bir tarla kadardı.”*

Kurduğum düşler

Çok düş kurdum. Öyle ki, yorgun düşecek kadar düş kurdum ama bundan pişman olduğumu söyleyemem. Aslında bir anlamda unutmaktır düş kurmak, içinde bulunduğum hayatı bir süreliğine dışarıda tutup kendi tahayyül ettiğim dünyada sık sık yürüyordum. Nasıl da huzurluydu. O düşlerde her şeye sahiptim. Sık sık imparator oldum, köylü olduğumu pek hatırlamam. En şanlı isimlere sahip bir imparator oldum. Ama ben imparator oldukça öğrendim aslında o şanlı imparatorların ne bayağı insanlar olduğunu. Bir korsanın gözü pekliği sayesinde kurtulan Sezar'ın asla kimseye borçlu kalamam diyerek o korsanı bulup borcunu ödemesi ve ödeme şekli olarak korsanı çarmıha germeyi tercih etmesi gibi. İlginç bir yöntem ama aşağılık bir tutum. Aslında bu, açığa çıkan gizlemek içindir. Bir imparator ölümden kurtulduğu için elbette sevinir ama kurtarılmış olmayı çok azı

kendine yedirir. Sen kim oluyorsun da bir imparatorun hayatını kurtarıyorsun?

Benim imparatorluğum hep düşlerimde geçerliydi, bu yüzden de ne kendim olabildim ne de imparator. Düşlere dalınca açtığım, uyanınca da kapattığım pratik bir imparatorluktu. Aslında bu, dünyayla eşdeğer tuttuğum bir tarlam olduğu için ya da bir imparatorluğum olmadığı için yapılmış bir şey değildi. Gerçek dünyadan aldığım tadın yavanlaşması ve bana kalan kendi düşlerime kaçmak olduğu içindi. Gerçek dünyada en derin düşüncelerin bile basit karşılıkları vardır. Saçma sapan gerekçelere harcanan tüm o derin düşüncelerin ortalığa saçıldığı bir dünya. Bu yüzden, tahayyül ettiğim dünyanın o kendime dair alanına çekilerek derin düşüncelere daldım. Sezar'ın kurtulmuş hayatı, korsanın gerildiği çarmıh ve çarmıha çakılan çiviler oldum.

Ne sezarlar oldum düşlerimde, kendi düşlerimin imparatorluğunda...

*“İstemedem varım
ve istemedem
öleceğim.
Olduğum şeyle
olmadığım şey
arasında, hayal
ettiğim şeyle
hayatın beni
yaptığı şey
arasında bir
boşluğum.”*

